

XIX OGÓLNOPOLSKI WYSOKOKWALIFIKOWANY RAJD PIESZY

Z a łą c z n i k
d o c p i s ó w t r a s O W R P

CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI

PRUDNIK

Historia : W drugiej poł. X wieku P. był już grodem Mieszka I. Prawa lokacyjne uzyskuje w 1279 r. /prawa miejskie ok. 1270 r./ W 1377 r. P. przeszedł z rąk margrabiów Morawskich w ręce książąt piastowskich. Bolko II niedziński obwarował P. murem. Do 1532 r. jest we władaniu Piastów Opolskich. W roku tym umiera ostatni Piast - Jan Dobry. Do roku 1645 jest na przemian własnością Jagiellonów i Habsburgów, następnie Wazów polskich - "Ładysława i Jana Kazimierza jednak aż do wojen śląskich wchodzi w skład monarchii austriackiej. Prudnik jest świadkiem ostrych walk religijnych - nigdy nie traci polskiego charakteru. W 1861 r. było w nim prawie 50 % Polaków, w 1905 - 48 %, w 1928 znów 50 %. W czasie wojen śląskich tworzyli oni liczne oddziały partyzanckie. W 1863 r. wielu Polaków przekraczało granice zaboru pruskiego, a w 1921 r. utworzyli oni kampanię prudnicką w szeregach powstańców śląskich.

Terazniejszość : Obecnie P. jest ośrodkiem gospodarczym o dużym znaczeniu dla pld. części Opolszczyzny. Najważniejsze zakłady to "Protex", Z-dy Przem.Obuwniczego oraz F-ka Mebli

Zabytki : Najstarszym zabytkiem jest wieża kamienna - okrągła - z końca XIII w. - pozostałość po prudnickim zamku /na terenie szpitala/. W Rynku - piękna barokowa studnia z 1696 r., a przy ul. Zamkowej domy ze szczytami barokowymi. Z dawnych obwarowań miejskich zachowały się nieliczne fragmenty jak kamienno-ceglane

baszty z XIV w. stojące obok XIX-wiecznego pasażu domów i przy d.arsenale z XIV-XVIII w /obecnie muzeum/. Przy ul. Opolskiej znajduje się wieża Bramy Dolnej, która w niedługim czasie ma być przekształcona na wieżę widokową. Ponadto godnymi zwiedzenia są kościoły : parafialny p.w. św. Michała z XIV w. oraz kapucyński z wieżą o barokowym hełmie, jak również rynek z szeregiem barokowych kamieniczek.

GLUCHOŁAZY

Prawa lokacyjne uzyskały w 1222 r. W pierwszym okresie swego istnienia miasto było dość zamożne dzięki pługaniu złota. Historia miasta pozbawiona jest większych wydarzeń. Miasto było kilkakrotnie palone i odbudowywane. W poł. XIX w. powstają dość liczne zakłady przemysłowe - zwłaszcza po doprowadzeniu w 1875 r. kolei z Nysy. Coraz większego znaczenia nabierało lecznictwo. Stwierdzono znakomite warunki wypoczynkowe okolicy. Wobec wprowadzenia metod wodoleczniczych i przyrodoleczniczych Gluchołazy stają się kurortem. Na Górze Parkowej powstaje w 1885 r. wieża widokowa z budynkiem. Z powodu słabej mineralizacji źródeł - dominującego znaczenia nabrało lecznictwo płuc. W 1962 r. zostało otwarte przejście graniczne.

Zabytki : Fara z XIII w. przebudowana po wojnie 30-letniej w stylu gotyckim i wczesnobarokowym. Wnętrze - typowo barokowe. Ponadto ciekawy jest ratusz z bogatą elewacją i herbem tzw. "Kozia Szyja", kamieniczki w rynku oraz XIV-wieczna wieża Bramy Górnej /punkt widokowy/.

Z obiektów rekreacyjnych należy wyróżnić - jeden z najpiękniejszych - nie tylko w Polsce basenów pływackich - który jest wkomponowany w otaczający krajobraz, a także park z alpinarium i muszlą koncertową.

NYSA

Miasto nad Nysą Kłodzką - osada handlowa znana w XI wieku -
związana z kasztelanią w Otmuchowie od 1138 r. w posiadaniu
biskupów wrocławskich, lokowana przed 1233 r. na prawie
flamandzkim, a w 1245 r. na prawie magdeburskim. Od 1290 r.
stolica księstwa biskupiego, w XIV i XV w. stała się dużym
ośrodkiem handlu i rzemiosła, a później także oświaty i kultury
utrzymującym żywy kontakt z Wszechnicą Jagiellońską. Od czasów
reformacji miasto pozostawało ośrodkiem życia katolickiego na
Dolnym Śląsku skupionym głównie wokół założonego w 1417 r.
gimnazjum parafialnego i powstałego w XVII w. kolegium jezuickie -
go /Carolinum/. Miasto systematycznie umacniane murami obronnymi
/XIV-XVI w./ i fortyfikacjami ziemnymi stało się jedną z najsil-
niejszych twierdz śląskich. Podczas ostatniej wojny zamienione
na twierdzę zostało prawie całkowicie zniszczone. Ze względu
na ilość zabytków i kościołów Nysa zwana jest też Śląskim Rzymem.

Zabytki : Dom Starej Wagi - pozostałość dużego zespołu śródrynko-
wego - w Rynku, piękna barokowa fontanna Tytona /1700-01 r./
oraz studnia osłonięta żelazną misterną kutą kratą /1686 r./.

Kościół św. Jakuba jest jednym z najcenniejszych zabytków
gotyckich na Śląsku, z wieloma wspaniałymi rzeźbami i malowidłami.
Bardzo ciekawy jest też : kościół NMP /1688-92/ - pierwszy budy-
nek jezuicki na Śląsku /polichromia Daukwarta/. Z kościołem
łączy się budynek d.kolegium jezuickiego /Carolinum/. Ongiś
była to znakomita uczelnia w której studiowali liczni Polacy
/m.in. Michał Korybut Wiśniowiecki/. Przy ul. Brackiej kościół
i klasztor Bożogrobców - jeden z najznakomitszych zespołów
barokowych w mieście. Ze średniowiecznych umocnień pozostały
niewielkie fragmenty murów w okolicy kurii biskupiej, klasztoru
i przy Bramie Wrocławskiej oraz 2 z 4 wież bramnych : Wieża
Bramy Wrocławskiej i Ziębickiej. Stosunkowo dobrze zachowały się
liczne fortyfikacje ziemno-murwane typu bastionowego czyniące
miasto w XVII-XIX w. jedną z najsilniejszych twierdz.

OTMUCHOW

Leży na lewym brzegu Nisy Kłodzkiej. Osada, związana z grodem kasztelańskim wymienianym w bulli papieskiej z 1155 r. wraz z Ziemią Nyską przekazana przez ks. Jarosława biskupom wrocławskim /w ich posiadaniu do 1810 /. Magdeburskie prawa miejskie - 1347 r. Obwarowania miejskie ukończono w 1369 r. Przeważała ludność polska - w XV w. miasto zostało poddane akcji germanizacyjnej. Wojna 30-letnia i wojny śląskie znacznie zubożyły miasto. Ożywienie dopiero spowodowały doprowadzenie kolei /1876/ i lokalizacja dużej cukrowni /1881/, a nade wszystko budowa zapory /1926-35/, dzięki której powstał piękny Zalew Otmuchowski .

Zabytki : Najważniejszym zabytkiem jest zamek /1245 r./ z wieżą widokową, studnią na dziedzińcu oraz obwarowaniami z bramą wjazdową Obecnie dom wypoczynkowy.

Na brzegu Nisy Kłodzkiej - kościół śś. Mikołaja i Ksawerego 1691-93 na miejscu pierwotnie wzmiankowanego /1235/. Wnętrze wczesnobarokowe. Trzecim dużej miary zabytkiem jest ratusz z fasadą dekorowaną sgraffitem i zegarem słonecznym. Ze średniowiecznych fortyfikacji /XIV w./ przetrwała do dziś wieża Bramy Nyskiej.

PACZKOW

Miasto leży na prawym brzegu Nisy Kłodzkiej. Założone w 1254 r. W XIV w. ośrodek rzemieślniczy i handlowy. Podczas wojen husyckich mocno zniszczone /1428/, a w 1429 pozbawione częściowo średniowiecznych umocnień. Po okresie prosperity przerywanej tylko od czasu do czasu klęskami żywiołowymi - wojna 30-letnia doprowadza miasto do całkowitej ruiny. Pownolną odbudowę przerwał wielki pożar w 1726 r., a później wojny śląskie. W okresie międzywojennym stało się miastem emerytów. Odbudowane dzięki dogodnemu położeniu i zachowanym zabytkom jest ważnym ośrodkiem turystycznym. Znane jest pod nazwą "polskie Carcassonne".

Zabytki : Fara św. Jana Ewangelisty - powstała w XIV w. jako kościół obronny - w środku słynna studnia "tatarska". Po obu stronach kościoła przebiegają dobrze zachowane mury obronne

z XIV-XV w. wzmocnione basztami łupinowymi oraz trzema /z pierwotnie 30-tu/ basztami bramnymi : Wrocławską, Kłodzką i Zębownicą. Pośrodku Rynku wznosi się ratusz z 1550 r. - przebudowany w XIX i XX w. Dokokoła rynku znajduje się wiele renesansowych kamieniczek.

KOPERNIKI

Wieś lokowana przed 1300 r. Od 1299 r. była własnością biskupów. W 1272 r. była znana jako Kopernik. Prawdopodobnie pradziad astronoma Mikołaja przeniósł się do Krakowa, gdzie nazwano go Kopernik /jako pochodzącego z Kopernik/. W szkole podstawowej mieści się izba kopernikowska. Kościół pochodzi z XVII/XVIII w. Jest też pomnik M. Kopernika.

KALKOW

Wieś lokowana przed 1300 r. Cennym zabytkiem jest tutaj kościół późnoromański z XIII w. - rozbudowany w XV i XVII w. Część polichromii pochodzi z ok. 1400 r. i zalicza się do najstarszych na Śląsku. Koło przystanku PKS wznosi się kolumna z Chrystusem z 1763 r.

PIOTROWICE NYSKIE

Wieś wzmiankowana na pocz. XV w. Na miejscu kasztelania wzniesiono w 1660 r. późnorenesansowy dwór. Zachował on drewniane stropy i zegar słoneczny. Kaplica barokowa. W otoczeniu znajduje się fosa i park krajobrazowy.

BRZEG

Zespół zamkowy - kaplica św. Jadwigi z XIV w., brama zamkowa z XVI w., Kolegium Piastowskie, Ratusz, Kościół św. Mikołaja, Kościół Pofranciszkański, kamieniczki w rynku i na ul. Szopera, układ całej ul. Armii Czerwonej /dawna Długa/ planty na starej fosie. Zakłady pracy : Besel, Agromet, Objarnia, Fabryka Cukrów, Sarbiarnia.

Szlak Polichromii

MARUJOWICE

Kościół ś. Jakuba 1309-15 - gotycki. Portel wyjściowy z XIV w. Wewnątrz cykl malowideł starotestamentowych jak stworzenie świata, los Adama i Ewy. Malowidła cechuje pogłębiony naturalizm, trójwymiarowość.

POGORZELA

Malowidła z II poł. XV w. Sceny koronacji NMP. Oryginalność sformułowania Chrystusa sędziego z symbolami 4 ewangelistów stawia obiekt w rzędzie unikalnych malowideł śląskich. Malowidła odsłonięte w 1962 r.

STRZELNIKI

1375 r. Malowidła z oryginalną kolorystyką, plastyczne modelowanie postaci, miękkość draperii, realistyczne utrzymanie szczegółów.

KRZYŻOWICE

"Pokłon Trzech Króli". Rozbudowanie dywanowe tematu wraz z całą scenografią życia średniowiecznego. Subtelność barw i zatrzymany ruch postaci,

NIEMODLIN

Stara osada z X w. prawa miejskie z 1288. W latach 1313-96 stolica Księstwa niemodlińskiego. Miasto o wydłużonym kształcie. We wschodniej części miasta zamek z końca XVI w. z arkadowym dziedzińcem i pięknym parkiem. Na południe od zamku resztki murów obronnych. Zachowany arsenał miejski z XVIII w. W zachodniej części miasta kościół późnogotycki.

LAMBINOWICE

W latach II wojny światowej stalag VIII B i F 344. Największy obóz jeniecki założony przez hitlerowców. Przzywali w nim Rosjanie /około 200000/, Belgowie, Holendrzy, Amerykanie Francuzi, Polacy. Między innymi powstańcy warszawscy. Zginęło ok. 40000 jeńców. Znajduje się tam Muzeum Martyrologii Jeńców Wojennych.

OPOLE

Miasto wojewódzkie położone we wschodniej części Niziny Śląskiej nad Odrą na wysokości 160 mnpm. Ośrodek przemysłu cementowego, maszynowego. Miasto powstało na dawnym szlaku handlowym Kraków - Wrocław. Najstarsze ślady osadnictwa miejskiego odkryto w latach 1930-33 podczas kopania pod fundamenty obecnego gmachu Urzędu Wojewódzkiego. Stanowisko to usytuowane jest na dziedzińcu gmachu UW na północnym cyplu wyspy Pasieki tzw. Ostrówku.

Najstarsze zabudowania pochodzą z IX w. Badania archeologiczne potwierdziły że obszar Opola i okolic z X w. zamieszkały był przez ludność słowiańską. Od czasów Bolesława Chrobrego kasztelania, a od XII w. stolica księstwa piastowskiego Piastowie rządzą miastem do 1532 r.

Przejęcie miasta przez Habsburgów hamuje dalszy rozwój Opola. Sytuację gospodarczą pogarszał jeszcze ucisk narodowy stosowany przez rząd pruski. Nowy rozwój zaczyna się od 1816 r. kiedy to staje się siedzibą rejencji. Likwidacja murów, budowa linii kolejowej, zakładów przemysłu cementowego powoduje, że Opole z 3 tys. mieszkańców na pocz. XIX w. pod koniec tego wieku liczy już ok. 30 tys. Stale narastający ucisk germanizacyjny powoduje, rozwój działalności organizacji polonijnych których szczególny rozwój obserwuje się w okresie międzywojennym. Opole jest siedzibą m.in. Związku Polaków w Niemczech.

Wyzwolone zostaje 24 stycznia 1945 r. przez Armię Radziecką.

Zabytki : zabytkowy zespół miejski złożony jest na planie szachownicy z dwoma osiami komunikacyjnymi równoległymi do Odry z rynkiem w środkowej części centralnego pasa zabudowy.

Pośrodku rynku - ratusz. W północno-wschodnim narożników terenów miejskich dwa place /Mały Rynek i Plac Sebastiana/.

Sylwetkę miasta, oprócz ratusza kształtowały wieże kolegiaty św. Krzyża, Kościoł i klasztor Dominikanów, Kościoł i klasztor OO Franciszkanów. Oddzielnym zespołem architektonicznym był zamek na Ostrówku. Turyści zwiedzający Opole mają możliwość zdobycia regionalnej odznaki krajoznawczej - "Przyjaciel Opola".

OZIMEK

Miasto położone nad rzeką Małą Panwią. W 1754 r. wybudowano pierwszy piec hutniczy produkujący głównie na cele wojskowe /kule, armaty/ w oparciu o okoliczne rudy darniowe.

W poł. XIX w. produkcja huty stała na wysokim poziomie. Produkowano tu maszyny wyciągowe, agregaty pompowe dla górnictwa, dźwigi, kotły parowe. Huta ta należała do najlepszych w Europie. Zasłynęła głównie z produkcji mostów. Znajduje się tutaj pierwszy na kontynencie europejskim most wiszący. Obecna huta składa się z potężnej stalowni i odlewni.

KEDZIERZYN-KOZŁE

Drugie co do wielkości miasto woj. opolskiego. Ważne centrum przemysłowe. Do najbardziej znanych zakładów należą Azoty, Z-dy Chemiczne w Blachowni Sl. F-ka Obrabiarek "Kofama". Dawne Kozłe jest starym miastem pochodzącym z XII w. Odgrywało i odgrywa ważną rolę jako punkt przeładunkowy na Odrze. Tutaj Kanał Gliwicki łączy się z Odrą. Miasto w dużej części zniszczone przez działania II wojny.

STRZELCE OPOLSKIE

Kilkunastotysięczne miasto przemysłowe. Znajdują się tu duże zakłady wapiennicze, nowoczesna cementownia oraz F-ka Maszyn Rolniczych "Pionier - Agromet".

Miejscowość jest wymieniona po raz pierwszy w 1303 r.

Na miejscu pierwotnego dworku myśliwskiego wybudowano zamek, którego ruiny zachowały się w parku do dziś. Na większą uwagę zasługuje ratusz, kościół parafialny oraz kościółek cementarny

44:2

GÓRA ŚW. ANNY

Miejscowość położona na Górze Chełmskiej stanowiącej najwyższe wzniesienie Wyżyny Śląskiej. /400 mnpm/. Masyw Chełmu zbudowany jest z wapienia muszlowego. Na samym szczycie znajdują się intruzje skał magmowych /bazalt oraz tufy wulkaniczne /kamieniołom/ gdzie utworzono rezerwat geologiczny.

Miejscowość wiąże swe powstanie z klasztorem Franciszkanów, przybyłych tu w roku 1655. W roku 1758 ówczesny właściciel F. Gaszyński ufundował klasztor. W roku 1749 wzniesiono kościół św. Anny, którego nazwę przeniesiono na miejscowość. W wieku XVIII i XIX otoczenie klasztoru przybrało charakter miejsca pokutniczego. Zbudowano wówczas 17 kaplic odtwarzających drogę krzyżową.

Góra Chełmska, szczególnie droga Ślązakom, stała się miejscem krwawych walk powstańczych. W maju 1921 r. toczyły się tutaj najbardziej krwawe walki trzeciego powstania śląskiego.

W 1948 r. nad największym amfiteatrem skalnym w Europie obliczonym na około 150 tys. osób wzniesiono pomnik projektu X. Dunikowskiego. Z Góry Chełmskiej roztacza się piękny widok na teren Kotliny Kozielskiej z potężnymi zakładami przemysłowymi tj. koksochemicznymi w Zdzieszowicach, Blachownię, Kędzierzyn.

GŁOGÓWEK

Miasto o ponad siedemsetletniej historii jest jednym z najstarszych i najciekawszych miast Opolszczyzny o bogatej historii, ciekawej architekturze i urozmaiconym krajobrazie. Miasto leży nad rz. Osobłogą, lewym dopływem Odry. Pierwsza wzmianka o Głogówku notowana jest w 1070 r. Do 1532 r. znajdował się w rękach Piastów. Był nawet stolicą Księstwa. W latach 1593-1810 Głogówek jest w posiadaniu rodu Oppersdorffów. Utrzymywali oni ożywione stosunki z dworami i królami polskimi. W 1655 r. Głogówek stał się stolicą Polski, bowiem tutaj schronił się król Jan Kazimierz z królową Marią Ludwiką. Tu przebywał i koncertował Beethoven.

Do najważniejszych zabytków należy zaliczyć : Bramę Zamkową, Zamek z Muzeum Jana Cybisa i salą Bethovena, Klasztor Franciszkanów, Ratusz, Wieżę Wodną, wieżę wiezienną oraz kamieniczki i park otaczający zamek.

BIAŁA PRUDNICKA

Istniała jako miasto już w XIII wieku. Postadała zamek, który początkowo był drewniany otoczony palisadą, potem postawiono zamek murowany. Zamek uległ licznym przebudowaniom. Obecnie mieści się tu Zbiornia Szkoła Gminna i Liceum Ogólnokształcące. W mieście znajdują się resztki murów miejskich oraz gotycka wieża obronna. W XVI w. Białe była miastem dającym schronienie Żydom za roczną opłatą 1 dukata od rodziny. Dzisiaj większość ludności utrzymuje się z pracy w miejscowej f-cie włókienniczej oraz z rolnictwa.

